

УДК 007:659.3:316.776.23

Міфи російської інформаційної війни проти України

Myths of Russia's Media War Against Ukraine

В статті йдеться про російські пропагандистські міфи, спрямовані проти України, метою допису є «інвентаризація» цих міфів та їх розвінчання. Проаналізовано співвідношення між науковими категоріями «міф» і «політичний міф», а також з'ясовано, в чому полягає специфіка інструментарію нинішньої російської пропагандистської війни проти України порівняно з інструментарієм класичної інформаційної війни. Для визначення ступеня вивченості теми застосовувався метод аналізу наукових джерел та наукового узагальнення. При збиранні первинної інформації про конкретні міфи російської інформаційної війни проти України використовувався емпіричний метод і метод наукового узагальнення. Спростування згаданих міфів спиралося на низку логічних методів (індукція, дедукція, узагальнення тощо). Проаналізовано специфіку інструментарію нинішньої російської пропагандистської війни проти України порівняно з інструментарієм класичної інформаційної війни, особливості сучасних пропагандистських міфів. Показано, що для переважної більшості новітніх російських міфів про Україну характерна повна або майже повна відсутність фактологічної бази, що, втім, не заважає їх успішному запровадженню в масову свідомість російського суспільства. Це зумовлено як загальною схильністю цієї свідомості до необ'єктивного міфологізованого і реваншистського сприйняття оточуючого світу і місця своєї країни в ньому, так і особливою увагою, яку потужна російська пропагандистська машина приділяє цій проблематиці. Зроблено перелік найважливіших міфів цієї категорії та дано їх коротке спростування.

Ключові слова: міф; пропаганда; інформаційна війна; гібридна війна.

The article deals with the Russian propaganda myths directed against Ukraine, the main objective of the study is to analyze these myths and their debunking. The article analyzes the correlation between scientific categories of myth and political myth. Also it ferrets out the specifics of current instruments of Russian war propaganda against Ukraine in comparison with classical tools of information warfare. The methods of analysis of scientific sources and scientific generalization were used to determine the available information related to this study.

When collecting the primary source of information about specific myths in terms of Russia's information war against Ukraine we used empirical method and method of scientific generalization. The refutation of mentioned myths was based on a number of logical methods (induction, deduction, generalization, etc.). The specificity of tools of the current Russian propaganda war against Ukraine was analyzed in comparison with the tools of classical information warfare and the features of new propaganda myths.

It is substantiated that almost all the latest Russian myths about Ukraine are absolutely false, that, however, does not prevent the majority of Russians to believe in them. It is caused by a general tendency of the modern Russian mass consciousness to biased mythological and revenge-seeking perception of the outside world and the place of their country in it, as well as a special attention paid by the powerful Russian propaganda machine to this issues. The article represents the list of the most key myths of this category and their brief refutation.

Keywords: myth; propaganda; media war; hybrid war.

Вступ. Актуальність теми нашого дослідження визначається тим, що Росія вже четвертий рік поспіль веде проти України активну гібридну війну, спрямовану на знищення української державності, як такої. Важливим складовим елементом цієї війни є інформаційна війна, одним з головних напрямів якої є формування та наполегливе просування в інформаційний простір Росії, України та інших країн світу анти-

українських пропагандистських міфів. Укорінення цих міфів у масовій свідомості громадян різних держав має, на думку російських організаторів інформаційної війни [див., наприклад, 1, 3], згуртувати більшість російського населення навколо кремлівського керівництва, яке провадить курс на підкорення України, і змусити росіян не зважати на зниження свого життєвого рівня та згортання демократичних свобод в умовах

вигадані «загрози» Росії з боку України; посягти розбрат та зневіру серед найширших мас українців, підірвати їхню волю до опору російській агресії; зруйнувати солідарність з Україною, як жертвою неспровокованої агресії сусідньої держави, серед політичних еліт та громадськості демократичних країн світу. Відтак, емпіричне вивчення, науковий аналіз та пошук ефективних шляхів протидії російським пропагандистським міфам, спрямованим проти України, є надзвичайно важливим завданням. При цьому це завдання є не тимчасовим та кон'юктурним, а довгостроковим, позаяк навіть, якщо ми припустимо, що нинішня гостра криза у відносинах між Україною та Росією буде якимось чином подолана, ніщо не вщуге, що в коротко- чи навіть середньотерміновій перспективі агресивна імперсько-шовіністична російська масова свідомість зазнає докорінних змін і продукування та просування Росією в світовий інформаційний простір антиукраїнських пропагандистських міфів припиниться.

Відтак *метою* статті є «інвентаризація» російських пропагандистських міфів, спрямованих проти України та їх розвінчання.

Для досягнення поставленої мети нам необхідно виконати такі *завдання*:

- проаналізувати співвідношення між науковими категоріями «міф» і «політичний міф»;
- з'ясувати, в чому полягає специфіка інструментарію нинішньої російської пропагандистської війни проти України порівняно з інструментарієм класичної інформаційної війни;
- створити перелік найважливіших антиукраїнських російських пропагандистських міфів;
- дати фактологічно-логічне спростування згаданих міфів.

Теоретичне підґрунтя. Питання про міфи масової свідомості вже досить давно і доволі успішно досліджується в роботах науковців, що працюють у галузях теорії масової комунікації, соціології, теорії пізнання та психології, особливо такого її розділу, як політична психологія. В Україні ці питання розробляють В. Андрущенко, М. Головатий, В. Горський, О. Донченко, Ю. Левенець, В. Матвієнко, Л. Павлюк, Г. Почепцов, Ю. Романенко, З. Самчук, Ю. Шайгородський, Ю. Шаповал, Ф. Шульженко, О. Яремчук та інші. Серед зарубіжних дослідників можна відзначити Р. Барта, Д. Ольшанського, А. Сайкса, Д. Строс-Кана, А. Цуладзе.

Якщо на початку та в середині минулого століття, не кажучи вже про більш ранні періоди розвитку науки, міфи досліджувалися переважно в релігійному аспекті, то в останні десятиріччя дедалі більшу увагу науковців привертають штучно створені новітні міфи – соціальні та політичні, з числа яких можна виділити

як різновид міфи пропагандистські.

«Міф – це семіологічна система, яка претендує на те, щоб перетворитися на систему фактів» [2, 17], – стверджує Р. Барт. Натомість А.Сайкс переконаний, що «міф – це історія про окремих випадок, який використовують для проголошення якоїсь загальної правди чи припущення стосовно неї» [3, 17]. На думку О. Яремчук, міф виступає «як інтегральний компонент ментальності певної культури, етносу, соціальної групи, особистості, що задає координати картини світу і визначає перспективи самореалізації суб'єкта у певному смислового полі можливостей» [4, 19].

Міф виступає як «одна з найбільш стабільно відтворюваних у часі когнітивних схем – розмежування «свого» і «ворожого» світу. Ця базова опозиція архаїчно-первісних світовідчужень структурує і сучасне соціальне поле. Психологічна функція та інформаційна структура Ми-Вони лежить в основі етнодиференційовальних та етноінтегративних стратегій політичного дискурсу. Вздовж осей Ми-Вони вишиковуються всі найважливіші екзистенційні мотиви: Ми – життя, безпека; Вони – смерть, загроза» [5, 90].

Український політолог Ю. Шайгородський, який досліджує особливості політичних міфів порівняно з міфами масової свідомості взагалі, стверджує, що «політичний міф – це певна модифікація вірувань і уявлень про політичну реальність які мають мобілізуючий характер та реально впливають на поведінку людей і перебіг політичних процесів» [6, 76] і слушно відзначає, що міфи «володіють великим потенціалом соціальної мобілізації» [6, 75]. «Міф перетворився на маніпулятивну техніку, допоміжний засіб для успішного просування товару, зокрема й політичного іміджу» [5, 97].

Існують «короткострокові» і «довгострокові» міфи. «Короткострокові» (технологічні) міфи створюються для реалізації конкретних політичних завдань. Це «міфи на один день», псевдоміфи, оскільки вони не укорінені в архетипах людської свідомості. «Вічні» ж міфи вписані в структуру ментальності народу» [7, 53–55].

Методи дослідження. Для визначення ступеню вивченості теми застосовувався метод аналізу наукових джерел та наукового узагальнення. При збиранні первинної інформації про конкретні міфи російської інформаційної війни проти України використовувалися емпіричний метод, метод інтерв'ю і метод наукового узагальнення. Спростування згаданих міфів спиралося на низку логічних методів (індукція, дедукція, узагальнення тощо).

Результати та обговорення. «Їх неможливо не поважати, – писав про учасників української Революції гідності на радіостанцію «Ехо Москви» 24

січня 2014 року анонімний російський слухач. – Це викликає навіть не повагу, а щось більше – схиляння перед їхньою волею та устремліннями. Це – не холопи і не раби. Виходить величезне протиставлення путінському режиму. Це буде настільки очевидно і контрастно поруч, настільки буде висвічуватися абсурдність і безглуздість Кремля, що буде просто несумісно» [8].

«Якби майдаунів-укрофашистів не було, їх треба було б вигадати, – стверджував 21 лютого 2017 року на сайті газета «Комсомольская правда» її читач з промовистим ніком «Сон розуму породжує чудовиськ». – Жодні підручники, жодні політики і професори не змогли б більш доступно пояснити, чому не можна йти шляхом України. Тільки ось ці очевидні приклади тупості, дебілізму, кривавих злочинів, підлості і щільної щоденної укрівської брехні здатні на віки вічні відштовхнути нормальну людину від ідей і вчинків цих виродків» [9].

Звичайно, ці дві думки висловили різні люди у різний час на цілком різних інформаційних ресурсах. Проте, якщо три роки тому перший погляд, чи щось подібне до нього, посідав помітні позиції в російській масовій свідомості, нині в інформаційному просторі сусідньої держави беззастережно панує другий підхід, хай навіть висловлений не настільки грубо та категорично. І спричинений такий стан справ не тільки і не стільки помилками та невдачами нової післямайданної України (хоча й їх не бракує), скільки масштабною, витратною і, на жаль, доволі успішною антиукраїнською пропагандистською кампанією путінського режиму. «Сону» – читачеві «Комсомолки» – невтямки, що «виродки-укрофашисти», як панівна сила сучасної України, вигадані й існують лише в його свідомості. Але «з'явилися» вони там не самі собою, а завдяки цілеспрямованому промиванню мізків переважної більшості росіян. Якщо, за даними російського «Левада-центр», у вересні 2013 р. позитивно ставилися до України 69 % росіян, то у червні 2017 р. їх кількість зменшилася до 29 % [10]. Адже ідеї і вчинки прибічників української Революції гідності як взірць і спонука до дії для росіян – чи не найстрашніша з усіх можливих загроз для Кремля.

В ході російської гібридної війни проти України однією з найважливіших сфер боротьби стала демонізація українців та творення негативних міфів про Україну. На нашу думку, сучасний політичний міф – це спрощене, фрагментоване уявлення в масовій свідомості про ту чи іншу проблему або особу, спосіб поєднання правди і неправди, який формується в першу чергу під впливом медіа, на нинішньому історичному етапі дедалі більшою мірою – новітніх, зокрема інтернет-

спільнот. Міфи в більшості випадків базуються на правдивій інформації, але характеризують явище односторонньо, а відтак дають про нього викривлене уявлення. Спільною рисою міфів щодо України та українців, що насаджуються російською пропагандою, є майже повна відсутність у більшості з них фактологічної основи. Саме в цьому полягає найважливіша особливість новітніх російських антиукраїнських міфів порівняно з «класичними» пропагандистськими міфами. Слід також відзначити, що антиукраїнські міфи в російській масовій свідомості виникають не спонтанно, а створюються й насаджуються цілеспрямовано [11].

За великим рахунком, практично кожний з численних російських міфів про сучасну Україну заслуговує на розлогу аргументовану полеміку, міг би стати темою окремої статті. Проте спробуємо дати перелік хоча б найпоширеніших міфів із суперкоротким їх спростуванням.

Отже, міф перший – нинішня Україна «нацистська (неонацистська) держава». А відтак сепаратисти з Окремих районів Донецької і Луганської областей разом із російськими «добровольцями» та «відпускниками» захищають Росію і світ від «фашистів» [12]. Це твердження може служити чудовим прикладом абсолютної відірваності більшості антиукраїнських міфів від реальності. Політична система сучасної України не має нічого спільного з аналогічною системою нацистської Німеччини, жодна більш-менш впливова українська політична сила навіть віддалено не схожа на гітлерівську НСДАП. «Підстав» для міфу про нацистську Україну лише дві: перша – нібито на щитах бійців добровольчого батальйону (азгодом полку) «Азов» було розміщено «стилізовану свастику». Насправді ж це, за словами командира «Азова» Андрія Білецького, старовинний український геральдичний символ «вовчий крок», який не має нічого спільного з німецькою, а тим більше нацистською символікою [13]. Питання ж про те, наскільки націоналісти з цього батальйону є впливовою в Україні силою, навіть не підіймаються. Друга підстава – героїзація Степана Бандери, який, буцімто, був не тимчасовим ситуативним союзником Гітлера, а «вірним слугою нацистів». Хоча підстав називати так багаторічного в'язня нацистських концтаборів, два рідних брати якого загинули в гітлерівських катівнях, набагато менше, ніж щодо Сталіна, який у листопаді 1939 р. підписав Договір про кордон і дружбу з Гітлером і майже два роки був найближчим союзником III Рейху.

В російському інформаційному просторі поширене твердження про нібито генетичну неспроможність українців до самостійної розбудови держави як державотворчої нації [14]. Воно ґрунтується на тому факті, що Україна протягом

більшої частини своєї історії не мала власної державності. Проте, наприклад, латиші та естонці вперше створили свої національні держави тільки 1918 р., а Словенія взагалі вперше за всю свою історію стала незалежною державою тільки 1991 р., після розпаду Югославії. І цей факт не завадив Словенії стати повноправним членом ЄС та НАТО, здійснити чи не найуспішніший з усіх постсоціалістичних країн Європи перехід до демократії та ринкової економіки.

Активно повторюваним міфом російської пропаганди є твердження В. Путіна, що українці та росіяни взагалі, буцімто, «один народ» [15]. Цю тезу російської імперської пропаганди було, здавалося б, остаточно спростовано ще на початку минулого століття. Нині, за умов існування розвинутої української мови, культури, державності, зрештою, спроба реанімації цього антинаукового твердження виглядає взагалі абсурдно.

Російська пропаганда постійно заявляє, що Україна – «штучна» країна, створена нібито Владіміром Леніним та його поплічниками [16], пам'ятники яким «невдячні» українці тепер знищують у рамках процесу декомунізації. Загальновідомий факт, що більшовики на чолі з В. Леніним майже чотири роки вели запеклу війну на знищення з Українською народною республікою, проголошеною 1917 р., просто ігнорується.

Наступний антиукраїнський міф – наша країна «повністю контролюється сіоністами» [17]. Вся російська інтернет-спільнота добре «знає», що Вальцман, Капітельман та Етінзон – це «справжні» прізвища відповідно Петра Порошенка, Юлії Тимошенко та братів Кличків. Для того, щоб перебороти когнітивний диссонанс, який виникає від віртуального поєднання нацизму із сіонізмом, було винайдено «витончений» термін «жидобандерівці» [18], щось на кшталт «смаженої криги».

Взагалі, в кривому дзеркалі російської пропаганди Україна «перебуває під зовнішнім управлінням». Чий саме? Тут відповіді варіюються. Крім вже згаданого «світового сіонізму», який свідомо провокує «війну слов'ян між собою на сході України» з тим, щоб винищити місцеве населення і розчистити життєвий простір для ... євреїв, які, буцімто, мають переселитися на ці землі після неминучої ліквідації держави Ізраїль [19], найчастіше фігурує «вашингтонський обком» [20]. Еліта Сполучених Штатів, стверджують московські пропагандисти, відвічно вважає своєю головною геополітичною метою знищення Росії чи, принаймні, кардинальне послаблення її позицій на світовій арені [21]. З якою метою і чому прагматичні американці мають вважати своїм основним геополітичним супротивником не,

скажімо, динамічний Китай, а, за визначенням американського сенатора Джона Маккейна, «бензоколонку, що прикидається державою» [22], значення якої для світової економіки має яскраво виражену тенденцію до падіння [23]? На ці питання російська пропаганда раціональної відповіді дати не здатна. Її твердження про якусь «особливу духовність росіян» [24], яка викликає «заздрість» у «меркантильної західної цивілізації», виглядають просто сміховинними. Для всіх у світі, крім значної частини самих росіян, на яких ці пропагандистські міфи й спрямовані.

Масова російська свідомість узагалі відкидає можливість справжніх союзницьких відносин між різними державами, побудованих на реальній, а не лише декларованій взаємній повазі до національних інтересів. Пересічний росіянин бачить такі відносини лише в системі координат «господар-холоп» [25] і щиро переконаний, що такі потужні і впливові в сучасному світі держави, як, скажімо, Німеччина чи Японія, є лише «холоуями» Сполучених Штатів і запровадили, наприклад, антиросійські санкції після захоплення українського Криму і вторгнення в Донбас за «наказом» з Вашингтону [26]. Питання ж про власну волю України та її інтереси в геополітичних питаннях для більшості росіян навіть не стоїть. Той, хто ментально є рабом, просто не здатний повірити в існування інших персонажів, окрім раба і рабовласника. Минулого літа в Греції один російський турист дуже настійливо допитувався в автора статті, хто і скільки платив українцям, які виходили на київський Майдан. Запевнення, що ніхто і ніскільки, бізнесмен середньої руки із Самари сприймав з поблажливою посмішкою: «Не будете ж ви стверджувати, що десятки чи там сотні тисяч українців не розуміють, що від жодного з них особисто нічого не залежить і всі питання розвитку будь-якої країни вирішуються нагорі. Хто б то мерз на морозі та піддавав своє здоров'я і навіть саме життя ризику просто так? Вам, мабуть, дуже добре платили».

Відтак твердження російської пропаганди про те, що Україна після Майдану просто «поміняла собі господаря» [27], у головах більшості громадян Росії падає на родючий ґрунт. Вони розуміють чи просто відчують на рівні підсвідомості, що всі словеса про рівноправність народів ЄСР і про однакову повагу до національних інтересів усіх країн СНД, яка спробувала замінити Союз, є не більше, ніж димовою завісою для прикриття панування Москви. Іншої ж моделі міждержавних відносин російська масова свідомість не знає і не може собі уявити.

Російська пропаганда намагається ставити під сумнів законність та легітимність нинішньої української влади [28], попри те, що вона була

сформована в результаті абсолютно демократичних президентських та парламентських виборів, визнаних такими усім світом, включно навіть з кремлівським режимом. Натомість російські міфотворці постійно ведуть мову про «київську хунту» [29], «сили, які захопили владу в результаті перевороту» [30], а Петра Порошенка «Комсомольская правда», наприклад, називає не Президентом України, а «особою, яка виконує обов'язки президента України» [31]. Про те, що втікача Януковича відсторонили від влади конституційною більшістю голосів обрана за його президентства Верховна рада, а військовики чи представники будь-яких інших силових структур в процесі передачі влади взагалі ніякої участі не брали, бійці російського пропагандистського фронту «сором'язливо» мовчать.

Професійні пропагандисти з числа працівників російських медіа та їхні добровільні помічники-блогери і автори коментарів на сайтах постійно звинувачують українців у «відступництві» та «зраді слов'янської (як варіант, православної) єдності» [32]. При цьому відбувається підміна понять, яку переважна більшість росіян просто не помічає. Еталоном і «слов'янства», і «православності» за умовчанням проголошуються росіяни. Якоюсь, на рівні твердження, що «болгари пишуть російськими літерами» [33], хоча, як відомо, це росіяни використовують болгарську абетку, а не навпаки. Відтак, «вірність слов'янській єдності» у шовіністичній російській свідомості передбачає відмову українців від власної мови та культури на користь російської, а «справжня православність» можлива чомусь лише у лоні Московського патріархату, який давно вже впав у гріх цареслав'я і служить не стільки Богу, скільки реставрації імперії, просуваючи потворну антихристиянську ідею «русского міра» [34, 133–134].

Російській пропаганді вдалося «приватизувати» в масовій свідомості свого населення перемогу над нацизмом у II Світовій війні [35]. Якщо роль у цій спільній перемозі союзників СРСР по антигітлерівській коаліції всіяко применшувалася та замовчувалася ще за радянських часів, то останніми роками росіяни намагалися витравити з історичної пам'яті й роль неросійських народів СРСР у розгромі нацизму. Апофеозом цього стала блюзнірська заява Владіміра Путіна про те, що росіяни перемогли б Гітлера і без допомоги України, тому, що вони, буцімто, «народ-переможець» [36].

В цілому ж нинішня російська еліта та її ідеологічна обслуга намагається використовувати перемогу в тій давній вже війні як індульгенцію для сучасної Росії за будь-які злочини та акти агресії щодо своїх сусідів.

В російській масовій свідомості міцно закор-

енився абсолютно брехливий міф, що їхня країна всі роки після розпаду СРСР «утримувала», «годувала» всі пострадянські республіки, і в першу чергу Україну [37]. На чому, крім голосливних заяв, базується цей міф, встановити не вдалося. Навпаки, протягом останніх десятиріч Росія в економічних відносинах з Україною вкрай жорстко та брутально обстоювала свої економічні інтереси, шантажем та залякуванням вириваючи для себе невинувдані пільги та вигоди, на кшталт найвищої в Європі ціни на російський газ для України і найнижчих в Європі тарифів на транзит цього газу – через територію України. Особливо цинічно звучать твердження про «благодіяння» Росії щодо українських заробітчан, яких ця країна, мовляв, «рятує від голодної смерті». Те, що ці працівники без жодних соціальних гарантій, за занижену платню створюють матеріальні блага для Росії і утримують на плаву економіку цієї держави [38], навіть не спадає на думку більшості росіян, а увага до цього аспекту проблеми українських заробітчан у Росії є абсолютним табу для місцевих медіа.

Відповідно до спотвореної картини світу, яку старанно створює в головах своїх громадян і частини українців російська пропаганда, українські збройні сили в Донбасі ведуть «війну проти власного народу», «шахтарів та трактористів», «обстрілюють мирні міста» та «вбивають старих і дітей» [39]. До якого ж ступеню цинізму треба дійти, щоб назвати «мирним» місто, захоплене озброєними бойовиками? Ані московський георешник «Стрелков», ані уродженець Республіки Комі «Моторола», ані багато тисяч російських військовослужбовців-«відпускників» ніякого відношення до народу України не мають, а за всіма нормами права є міжнародними терористами. Щодо «вбивств мирних мешканців», то президент Росії В. Путін ще на самому початку збройної агресії проти України, пообіцяв, що поставить свої війська за спиною мирних мешканців Донбасу і «хай українці спробують стріляти в жінок та дітей» [40]. Цієї тактики використання мирного населення як живого щита «ополченці» Донбасу дотримуються повною мірою.

І, нарешті, кілька абсолютно брехливих російських міфів про Крим, який «завжди був російським», 1954 р. був «незаконно переданий до складу України» [41], а 2014 р. внаслідок «референдуму» «повернувся додому». Історія Криму налічує близько 4 тис. років, росіяни там вперше з'явилися наприкінці XVIII ст.я, а після 1954 р. Крим ніколи не був частиною Росії. «Незаконність» передачі Криму до УРСР можна порівняти з «незаконністю» Кючук-Кайнарджийського договору щодо Криму між Російською та Османською імперіями – вони можуть цікавити

тільки істориків. СРСР давно не існує і «скасувати» ті чи інші рішення його органів влади абсолютно неможливо. Питання ж про належність Криму і Севастополя Україні було визначено цілою низкою українсько-російських договорів 1990-х років і Будапештським меморандумом 1994 р. «Референдум», організований і проведений російськими окупантами в Криму протягом кількох тижнів з порушенням усіх можливих законів та норм, не визнавав легітимним практично ніхто в світі (крім самої Росії і кількох залежних від неї країн) і засуджений Генеральною асамблеєю ООН.

Висновки. Таким чином, бачимо, що практично всі новітні російські міфи про Україну є абсолютно брехливими, що, втім, не заважає більшості росіян вірити в них. Це зумовлено як загальною схильністю сучасної російської масової свідомості до необ'єктивного міфологізованого і реваншистського сприйняття оточуючого світу і місця своєї країни в ньому, так і особливою увагою, яку потужна російська пропагандистська машина приділяє цій проблематиці.

Список літератури

1. *Мединский В. Р.* О русском пьянстве, лени и жестокости. Москва : ОЛМА Медиа Групп, 2012. Изд. 4-е испр. и доп. 574 с.
2. *Барт Р.* Избранные работы : Семиотика. Поэтика. Москва : Прогресс, 1989. 615 с.
3. *Sykes A.J.M.* Myth in Communication // Journal of Communication, 1970, №20. P. 16–22.
4. *Яремчук О. В.* Психологія етнокультурної творчості особистості : моногр. Одеса : Фенікс, 2013. 431 с.
5. *Павлюк Л. С.* Знак, символ, міф у масовій комунікації. Львів : ПАІС, 2009. 76 с.
6. *Шайгородський Ю. Ж.* Політика: взаємодія реальності і міфу. – Київ : Знання України, 2009. 400 с.
7. *Цуладзе А.* Политическая мифология. – Москва : Эксмо, 2003. 384 с.
8. *Я был поражен до растерянности, а уважение к составшим стало безмерным.* URL : <https://ehorussia.com/new/node/8689> (дата звернення: 19.11.17).
9. *Титко А.* Украинским и русским регионам надо было «развестись» еще в 2004-м // Комсомольская правда. URL : www.kp.ru/daily/26646/3665294 (дата звернення: 19.11.17)
10. *Мухаметшина Е.* Отношение россиян к Украине ухудшается, а украинцев к России – улучшается / Ведомости, 22.06.17. URL : <https://www.vedomosti.ru/politics/articles/2017/06/23/695650-otnoshenie-k-ukraine>. (дата звернення: 19.11.17).
11. *Гармажапова А.* Где живут тролли. И кто их кормит / Новая газета. №100, 9 сентября 2013. URL : <https://www.novayagazeta.ru/articles/2013/09/07/56253-gde-zhivut-trolli-i-kto-ih-kormit> (дата звернення: 19.11.17).
12. *Гамов А. Ю.* Мориц: «Донбасс не будет сдан майданским господам». URL : <https://www.crimea.kp.ru/daily/26759.5/3789608>. (дата звернення: 19.11.17).
13. *Швец Е., Билецкий А.* Половина Азова» говорит

на русском языке. Но они умирают за Украину. URL : https://lb.ua/news/2014/12/10/288683_andrey_biletskiy_polovina_azova. (дата звернення: 19.11.17).

14. *Холопское сознание или Почему украинцы веками не могут построить свое государство.* URL : <http://antifashist.com/item/holopskoe-soznanie-ili-pochemu-ukraincy-vekami-ne-mogut-postroit-svoe-gosudarstvo.html> (дата звернення: 19.11.17).

15. *Путин: русские и украинцы – один народ // RT на русском.* URL : <https://russian.rt.com/russia/news/328567-putin-russkie-i-ukraincy> (дата звернення: 19.11.17).

16. *Украина – преступный проект Ленина // Русская линия. Информационно-аналитическая служба. Православие Самодержавие Народность.* URL : http://ruskline.ru/special_opinion/2015/03/ukraina_prestupnyj_proekt_lenina/ (дата звернення: 19.11.17).

17. *Матвеев В.И.* Сионизм и его роль в событиях на Украине // Крамола. URL : <http://www.kramola.info/vesti/metody-genocida/sionizm-i-ego-rol-v-sobytijah-na-ukraine> (дата звернення: 19.11.17).

18. *Перевозкина М.* Откуда пошли «жидобандеровцы»? // МК RU. URL : <http://www.mk.ru/politics/2014/12/18/otkuda-poshli-zhidobanderovcy.html> (дата звернення: 19.11.17).

19. *Ходос Э.* Доскакались: Хазарский Каганат вместо Украины // Крамола. URL : <http://www.kramola.info/vesti/novosti/doskakalis-hazarskiy-kaganat-vmesto-ukrainy> (дата звернення: 19.11.17).

20. *Витренко Н.* Украина находится под внешним управлением США // Звезда. URL : https://tvzvezda.ru/news/vstrane_i_mire/content/201709141239-2zj3.htm (дата звернення: 19.11.17).

21. *Одинцов А.* Холодная война-2: Цели США и возможная стратегия России // Русская правда. URL : <http://ruspravda.info/Holodnaya-voyna-2-tseli-SSHA-i-vozmoznaya-strategiya-Rossii-6122.html> (дата звернення: 19.11.17).

22. *Маккейн Дж.* Россия – это бензоколонка, которая притворяется страной. URL : <https://russian.rt.com/inotv/2014-03-16/Makkein-Rossiya---eto-benzokolonka> (дата звернення: 14.06.17).

23. *GDP growth (annual %) / World Bank's new all-inclusive Data Catalog.* URL : <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?view=chart> (дата звернення: 14.06.17).

24. *Л. Ройтман.* Особенная русская духовность? // Радио «Свобода». – URL : <https://www.svoboda.org/a/24202254.html> (дата звернення: 14.06.17).

25. *Балашов Г.* Украинцы всегда были холопами. URL : <https://www.youtube.com/watch?v=NAyGNPjCTXk> (дата звернення: 14.06.17).

26. *Где Япония, а где события в Украине?, - Путин раскритиковал санкции против России // Цензор. нет.* URL : https://censor.net.ua/news/419176/gde_yaponiya_a_gde_sobytiya_v_ukraine_putin_raskritikoval_sanktsii_protiv_rossii (дата звернення: 19.11.17).

27. *Виноградов Э.* Послы показали Порошенко, кто на Украине хозяин. // РИА Новости. URL : <https://ria.ru/analytics/20171006/1506348264.html> (дата звернення: 19.11.17).

28. *Стариков Н.* Легитимна ли новая власть Украины // Русская правда. URL : <http://ruspravda.com>

info/Legitimna-li-novaya-vlast-Ukraini-3483.html (дата звернення: 19.11.17).

29. *Славский Д.* Украина – белый бантустан Европы // Русская весна. URL : <http://rusvesna.su/news/1510349271> (дата звернення: 19.11.17).

30. *Госпереворот на Украине* // Руксперт – Справочник патриота. URL : http://ruxpert.ru/%D0%93%D0%BE%D1%81%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B2%D0%BE%D1%80%D0%BE%D1%82_%D0%BD%D0%B0_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D0%B8%D0%BD%D0%B5 (дата звернення: 19.11.17).

31. *Гришин А.* Петр Порошенко: Ни дня без фейка // Комсомольская правда. URL : <https://www.kp.ru/daily/26748/3777211> (дата звернення: 19.11.17).

32. *Ершов В.* Национальная идея Руси – Жить Хорошо, или Цивилизация славян в реальной истории. Ozon.ru. 2016. 203 с. // ЛитЛайф. URL : litlife.club/br/?b=259511&p=29 (дата звернення: 19.11.17).

33. *Братушки* // Livejournal. URL : <http://antipodus65.livejournal.com/31297.html> (дата звернення: 19.11.17).

34. *Андреева Л. А.* «Цареславие» в России // Общественные науки и современность. 2013. № 1. С. 121–134.

35. *Кто победил во Второй мировой войне?* // Правда-TV.ru. URL : <http://www.pravda-tv.ru/2014/06/08/63766/kto-pobedil-vo-vtoroj-mirovoj-vojne>. – (дата звернення: 19.11.17).

36. *Путин В.* Без Украины Россия всё равно бы победила в ВОВ. URL : <https://www.youtube.com/watch?v=B1yiaQ-Z-84> (дата звернення: 20.11.17).

37. *Семущин С.* Россия продолжает кормить Украину // Комсомольская правда. URL : <https://www.kp.ru/daily/26738/3766986/> (дата звернення: 20.11.17).

38. *Сколько украинские гастарбайтеры зарабатывают в России* // Госновости. URL : <http://gosnovosti.com/2017/08/сколько-украинские-гастарбайтеры-за/> (дата звернення: 20.11.17).

39. *Путин: Наши войска станут позади женщин и детей. пусть они попробуют в них стрелять.* // Цензор.нет. URL : https://censor.net.ua/video_news/274135/putin_nashi_voyiska_stanut_pozadi_jenschin_i_deteyi_pust_oni_poprobuyut_v_nih_strelyat_video (дата звернення: 14.11.17).

40. *Позорная страница истории коммунистической России* // URL : <http://sevkrimrus.narod.ru/textes/akt1954.htm> (дата звернення: 20.11.17).

41. *Украина: война с собственным народом* // Геополитика.ru. URL : <https://www.geopolitica.ru/article/ukraina-voyna-s-sobstvennym-narodom> (дата звернення: 20.11.17).

Надійшла до редколегії 01.08.17.

References

1. *Medinskij, V. R.* (2012), About Russian Alcoholism, Laziness and Cruelty, 4th edition, OLMA Media Group, Moscow, 574 p.

2. *Bart, R.* (1989), Selected Works: Semiotics. Poetics, Progress, Moscow, 615 p.

3. *Sykes, A.J.M.* (1970), “Myth in communication”, Journal of Communication, no. 20, pp. 16-22.

4. *Yaremchuk, O. V.* (2013), Psychology of Ethno-

cultural Creativity of the Individual: a Monograph, Feniks, Odesa, 431p.

5. *Pavlyuk, L. S.* (2009), Sign, Symbol, Myth in Mass Communication, PAIS, Lviv, 76 p.

6. *Shajhorodskiy, Yu. Zh.* (2009), Politics: Interaction of Reality and Myth, Znannia Ukrainy, Kyiv, 400 p.

7. *Tsuladze, A.* (2003), Political Mythology, Eksmo, Moscow, 384 p.

8. *Echo of Russia* (2014), “I was amazed at rebels being in perplexity and my respect for them became immeasurable”, available at: <https://ehorussia.com/new/node/8689> (accessed 19.11.17).

9. *Titko, A.* (2017), “Ukrainian and Russian regions should “divorce” as early as 2004”, Komsomolskaja Pravda [Komsomol Truth], available at: www.kp.ru/daily/26646/3665294 (accessed: 19.11.17)

10. *Muhametshina, E.* (2017), “The attitude of Russians towards Ukraine is getting worse, while the Ukrainians’ attitude towards Russia is improving”, Vedomosti [Bulletin], available at: <https://www.vedomosti.ru/politics/articles/2017/06/23/695650-otnoshe-nie-k-ukraine>. (accessed: 19.11.17).

11. *Garmazhapova, A.* (2013), “Where do the trolls live. And who feeds them”, Novaja Gazeta [New Paper], no. 100, available at: <https://www.novayagazeta.ru/articles/2013/09/07/56253-gde-zhivut-trolli-i-kto-ikh-kormit> (accessed: 19.11.17).

12. *Gamov, A. Ju.* ( ), “Moric: “We will not hand over Donbass to Majdan Messers”, Komsomolskaja Pravda [Komsomol Truth], available at: <https://www.crimea.kp.ru/daily/26759.5/3789608/> (accessed: 19.11.17).

13. *Shvec, E.* (2014), “Bileckij A.: “One-half of “Azov” speaks Russian. But they die for Ukraine”, LB.ua, available at: https://lb.ua/news/2014/12/10/288683_andrey_biletskiy_polovina_azova (accessed:19.11.17).

14. *Antifashist.com* (2015), “Servile consciousness or Why Ukrainians can not build their own state for centuries”, available at: <http://antifashist.com/item/holops-koe-soznanie-ili-pochemu-ukraincy-vekami-ne-mogut-postroit-svoe-gosudarstvo.html> (accessed: 19.11.17).

15. *Russia Today* (2016), “Putin: Russians and Ukrainians are one nationality”, available at: <https://russian.rt.com/russia/news/328567-putin-russkie-i-ukraincy> (accessed: 19.11.17).

16. *Russian People’s Line: Information Analytical Agency* (2015), “Ukraine is an evil project of Lenin”, available at: http://ruskline.ru/special_opinion/2015/03/ukraina_prestupnyj_proekt_lenina/ (accessed: 19.11.17).

17. *Matveev, V.I.* (2014), Zionism and Its Role in the Events in Ukraine, Kramola, available at: <http://www.kramola.info/vesti/metody-genocida/sionizm-i-ego-rol-v-sobytijah-na-kraine> (accessed: 19.11.17).

18. *Pervozhkina, M.* (2014), “Where do “Zhidobanderovci” come from?”, Moskovskij Komsomolec [Moscow Komsomol Member], available at: <http://www.mk.ru/politics/2014/12/18/otkuda-poshli-zhidobanderovcy.html> (accesses: 19.11.17).

19. *Hodos, E.* (2017), “Unpleasant consequences as a result of jumping: Khazar Kaganat instead of Ukraine”, Kramola, available at: <http://www.kramola.info/vesti/novosti/doskakalis-hazarский-kaganat-vmesto-ukrainy> (accessed: 19.11.17).

20. *Vitrenko, N.* (2017), "Ukraine is under the external control of the United States", *Zvezda [Star]*, available at: https://tvzvezda.ru/news/vstrane_i_mire/content/201709141239-2zj3.htm (accessed: 19.11.17).
21. *Odincov, A.* (2017), "Cold War 2: US Goals and Possible Strategy for Russia", *Russkaya Pravda [Russian Truth]*, available at: <http://ruspravda.info/Holodnaya-voyna-2-tseli-SSHA-i-vozmozhnaya-strategiya-Rossii-6122.html> (accessed: 19.11.17).
22. *Russia Today* (2014), "McCain: Russia is a petrol station that pretends to be a country", available at: <https://russian.rt.com/inotv/2014-03-16/Makkejn-Rossiya---eto-benzokolonka> (accessed: 14.06.17).
23. *The World Bank* (2017), "GDP growth (annual %)", *World Bank's New All-Inclusive Data Catalog*, available at: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?view=chart> (accessed: 19.11.17).
24. *Roitman, L.* (2003), "Special Russian spiritual dimension?", *Radio Svoboda [Radio Liberty]*, available at: <https://www.svoboda.org/a/24202254.html> (accessed: 19.11.17).
25. *Balashov, G.* (2016), "Ukrainians have been always the slaves", available at: <https://www.youtube.com/watch?v=NAYgNPjCTXk> (accessed: 19.11.17).
26. *Cenzor.net* (2016), "Where is Japan, and where is the event in Ukraine? - Putin has criticized the sanctions against Russia", available at: https://censor.net.ua/news/419176/gde_yaponiya_a_gde_sobytiya_v_ukraine_putin_raskritikoval_sanktsii_protiv_rossii (accessed: 19.11.17).
27. *Vinogradov, Z.* (2017), "The ambassadors showed Poroshenko, who was the owner of Ukraine", *Russia Today*, available at: <https://ria.ru/analytics/20171006/1506348264.html> (accessed: 19.11.17).
28. *Starikov, N.* (2017), "Is the new authorities of Ukraine legitimate?", *Russkaja Pravda [Russian Truth]*, available at: <http://ruspravda.info/Legitimna-li-novaya-vlast-Ukraini-3483.html> (accessed: 19.11.17).
29. *Slavskij, D.* (2017), "Ukraine is the white "location" of Europe", *Russkaya Vesna [Russian Spring]*, available at: <http://rusvesna.su/news/1510349271> (accessed: 19.11.17).
30. *Ruxpert.ru* (2017), "A coup in Ukraine", available at: http://ruxpert.ru/%D0%93%D0%BE%D1%81%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B2%D0%BE%D1%80%D0%BE%D1%82_%D0%BD%D0%B0_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D0%B8%D0%BD%D0%B5 (accessed: 19.11.17).
31. *Grishin, A.* (2017), "Petr Poroshenko: nulla dies sine fake", *Komsomolskaja Pravda [Comsomol Truth]*, available at: <https://www.kp.ru/daily/26748/3777211> (accessed: 19.11.17).
32. *Ershov, V.V.* (2016), *The National Idea of Rus is to Have a Good Life or Civilization of the Slavs in Real History*, *Ozon.ru*. 2016. 203 p., available at: litlife.club/br/?b=259511&p=29 (accessed: 19.11.17).
33. *Livejournal* (2017), "The little brothers", available at: <http://antipodus65.livejournal.com/31297.html> (accessed: 19.11.17).
34. *Andreeva, L.A.* (2013), "'Glorification' of Tsar in Russia", *Obshchestvennye Nauki i Sovremennost' [Social Sciences and Modernity]*, no. 1, pp. 121-134.
35. *Pravda-TV.ru* (2014), "Who won in the Second World War?", available at: <http://www.pravda-tv.ru/2014/06/08/63766/kto-pobedil-vo-vtoroj-mirovoj-vojne> (accessed: 19.11.17).
36. *Youtube* (2010), "Putin: Russia would win just the same in the GPW without Ukraine", available at: <https://www.youtube.com/watch?v=B1yiaQ-Z84> (accessed: 20.11.17).
37. *Semushkin, S.* (2017), "Russia continues feeding Ukraine", *Komsomolskaja Pravda [Comsomol Truth]*, available at: <https://www.kp.ru/daily/26738/3766986/> (accessed: 20.11.17).
38. *Gosnovosti* (2017), "How much the Ukrainian migrant workers earn in Russia", available at: <http://gosnovosti.com/2017/08/сколько-украинские-растарбайтеры-за/> (accessed: 20.11.17).
39. *Cenzor.net* (2014), "Putin: Our troops will be behind women and children. Let them try to shoot them", available at: https://censor.net.ua/video_news/274135/putin_nashi_voyiska_stanut_pozadi_jenschin_i_deteyi_pust_oni_poprobuyut_v_nih_strelyat_video (accessed: 14.11.17).
40. *National Front "Sevastopol. Crimea. Russia"* (2014), "A shameful page of the history of communist Russia", available at: <http://sevkrimrus.narod.ru/textes/akt1954.htm> (accessed: 20.11.17).
41. *Geopolitics.ru* (2014), "Ukraine: the war with its own people", available at: <https://www.geopolitica.ru/article/ukraina-voyna-s-sobstvennym-narodom> (accessed: 20.11.17).

Submitted 01.08.17

Підлущкий О. Г.

Мифы российской информационной войны против Украины

В статье идет речь о российских пропагандистских мифах, направленных против Украины, целью исследования является анализ этих мифов и их развенчание. Проанализировано соотношение между научными категориями миф и политический миф, а также выяснено, в чем заключается специфика инструментария нынешней российской пропагандистской войны против Украины по сравнению с инструментарием классической информационной войны. Для определения степени изученности темы применялся метод анализа научных источников и научного обобщения. При сборе первичной информации о конкретных мифах российской информационной войны против Украины использовался эмпирический метод и метод научного обобщения. Опровержение упомянутых мифов опиралось на ряд логических методов (индукция, дедукция, обобщение и т.д.). Показано, что для подавляющего большинства новейших российских мифов об Украине характерно полное или почти полное отсутствие фактологической базы, что, впрочем, не мешает их успешно внедрению в массовое сознание российского общества. Это обусловлено как общей склонностью этого сознания к необъективному мифологизированному

и реваншистскому восприятию окружающего мира и места своей страны в нем, так и особым вниманием, которое мощная российская пропагандистская машина уделяет этой проблематике. Проанализирована специфика инструментария нынешней российской пропагандистской войны против Украины сравнительно с инструментарием классической информационной войны, особенности современных пропагандистских мифов. Сделан перечень важнейших мифов этой категории и дано их краткое опровержение.

Ключевые слова: миф; пропаганда; информационная война; гибридная война.
